

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

21. De censuris, quibus aliqui authores inurunt opinionem asserentem in rebus venereis dari parvitatem materiæ. Et concluditur ad denunciandum Confessarium sollicitantem in confessione non excusare ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

quin velit ulterius progredi, & liberius peccare; Præterea esto, detur tale periculum concomitans, quod reuera non detur. Esto non possis digitum mulieris stringere vel leuiter, sine periculo euidenti consensus; an ideo neganda esset materia parua; minimè. Sane dicendum esset leuem tactum habere duas malitias distinctas, alteram intrinsecam, alteram extrinsecam. Intrinseca esset malitia leuis, utpote quæ sumeretur ab actus quantitate, quæ reuera est leuis; extrinseca esset grauis, quoniam sumeretur à periculo, quod supponitur euidens & graue. Euidens dixi, non enim est proximum si sit probabile; quoniam si illud probabiliter subsit, probabiliter etiam non subsistit. Nec valet dicere, quòd nulla est tam parua fornicatio, quæ non sit peccatum mortale; ergo nulla est tam parua delectatio lasciuia, quæ non sit culpa grauis. Probat Filiucius consequentiam: Quia delectatio foritur morem actus, atqui actus est mortiferè peccaminosus; ergo & quæcumque delectatio.

3. Negata prima consequentia, ad Filiucij probationem respondeo distinguendo maiorem, Delectatio leuis foritur morem actus, nego; grauis, concedo. Concedo subsumptam minorem: & eodem prorsus modo distinguo consequens. Si Filiucius agat de delectatione graui, concedo, si de leui, nego.

4. Arguis iterum, Omnis delectatio venerea secundum Galenum est inchoatio quadam pollutionis; atquid omnis actus inchoatus pollutionis est mortalis: ergo quæcumque delectatio.

5. Respondeo distinguendo. Omnis delectatio venerea est pollutionis inchoatio remota vel proxima, leuis vel grauis, parua vel magna, concedo: est semper inchoatio proxima grauis, & magna, nego. Similiter omnis actus pollutionis, qui grauitur est inchoatus, erit peccatum mortale; non autem qui fuerit inchoatus leuiter. Vnde sequitur quæcumque delectationem grauem, esse mortaliter peccaminosam; non quæcumque leuem. Hæcque Caramuel, qui postea quaerit, quantum sint actiones lasciuæ, quæ censentur leues, & sic respondet. Aliqui asserunt manuum leuem contactum, pedis impulsum, osculum, & similia, sublati vltiori periculo, non esse graua. Ego à delectationis quantitate culpæ magnitudinem merior, & ex meis principiis sic philosophor. Illa delectatio, qua octies maior sufficeret semen decidere, est grauis, & mortaliter peccaminosa; quæcumque ea minor, est leuis. Patet; quia ex meis principiis, quæ superius efficacissimè probaui; completi operis octaua pars est materia minima peccati grauis. Ergo delectatio quæ est minor octaua parte delectationis completæ (ni aliud periculum subsit) erit culpa venialis. Delectationem completam eam dico, quæ semen decideret, si remaneret, ita Caramuel.

6. Hanc etiam sententiam, quòd videlicet in rebus veneris detur paruitas materiae præter Authores à me alibi citatos, quos postea refert etiam Caramuel, tenet nouissimè contra me nominatim insurgens Sapientissimus Magister Franciscus Araujo Dominicanus S. Theolog. Professor in Academia Salmaticensi, in suis eruditiss. Comment. in 2.2. Thom. & Laurentius Laudmeter in Reg. D. Bened.

7. Verùm ego his Doctoribus non possum adhærere, quia non desunt qui censent dictam doctrinam esse censuræ dignam, vnde Ioann. Ant. Saura in voto Platonis de examine Propositionum cap. 13. sic ait: Propositio periculosa in moribus, illa est, quæ speculatiuè considerata aliquam habet verisimilitudinem, & apparentem colorem probabilitatis; verùm in praxi moraliter loquendo sine grauis culpe reatu non potest executioni mandari. Hoc periculum in causa est vt similes propositiones iustissimè possint condemnari, quales sunt nonnullæ opinionis circa materiam leuem in re-

bus veneris. Ita Saura, qui etiam antea in cap. 1. videri asseruerat, & nouissimè asserit doctissimus, & amicissimus Dominus meus Transmirra tractat. de obligat. reuel. quest. 4. cap. 4. num. 4. Et ita me cito nouissimè nostram sententiam tenet Ioann. Machadus de perf. Confess. tom. 1. lib. 2. part. 3. tract. 19. Vocum. 1. numero 4. Et ne desetas omnino videre Magistrum Texedam Dominicanum in Congou. Theolog. moral. tom. 1. lib. 2. tract. 3. contr. numer. 11. qui inuehitur contra Sanchez, & per consequens contra Magistrum Araujo.

R E S O L. XXI.

De censuris, quibus aliqui auctores inuenerunt opinionem asserentem in rebus veneris dari paruitatem materiae.

Et concluditur ad denuntiandum Confessarium sollicitantem in confessione, excusare paruitatem materiae, vt pretere manum, brachium, vel pedem, ponentis vellere, vel digitum intorquere, &c. Ex part. 11. tr. 6. & Misc. 6. Res. 3.

§. 1. **D**octissimi Viri Araujo, Caram. Bossius, Laudmeter, Zanardus, Salas, & olim Sanchez, cum aliis à me alibi citatis docuerunt, quod in rebus veneris detur paruitas materiae, & hanc opinionem nouissimè tanquam probabilem admittit Thomas Hurtadus tom. 1. tr. 4. cap. 8. res. 65. §. 2. num. 927. & §. 3. num. 932. 934. & 935. vbi sic ait: Vt autem id quod sentio dicam, supposita sententia probabilis quod detur paruitas materiae, tum in materia luxuria, tum in materia sollicitationis in confessione vera, vel simulata suppono primò, quòd verba possunt dici inhonesta, aut turpia, aut ex parte rei significare, quæ turpis, & inhonesta est, aut ex parte ipsius loquentis, & proferentis. Primo modo non sunt mala moraliter, aut peccata, sed sunt indifferentia: sicut, & cogitatio de re turpi, & inhonesta indifferens est, & potest ordinari ad bonum, & malum finem, vt notauit optimè Thomas Sanchez, vbi supra num. 34. Quare si ordinatur ad bonum finem declarandi doctrinaliter conceptum rei turpis, bona est: si vero ad malum finem, mala; vnde Doctores, Medici, & Theologi, qui causa medicinae, aut pacificandi conscientias, verba significantia res inhonestas dicant, non peccant, quia omnia munda mundis: idem dico de verbis amatoris, vulgò Requiebro.

2. Suppono secundò, quòd inter ea, quæ in materia luxuria ex paruitate possunt esse peccata venialia, est notanda proximitas ad copulam, ad quam ordinantur, tactus enim secundum partem, quæ tangitur, magis, aut minus prouocat ad luxuriam. Idem dico de osculis. Quis dubitat magis incitare tactus in mammillis, quàm in facie, & magis in cruribus quàm in mammillis. Rursum osculum in proprio ore, quàm in fronte. Idem de nutibus, magis mouent, quæ fiunt toto corpore, quàm qui fit capite, aut ore. Amplius verba, quæ clarè, & distinctè significant partes venerandas, quàm alia, quæ alias partes significant. Similiter verba amatoria alia sunt magis incitativa, quia viuacius significant amorem mundanum, alia, quæ minus.

3. Dico primò, osculari feminam in confessione autè, vel post, in facie, vel in ore, absque dubio est sollicitatio, similiter tangere crura, attricare mammillas. Secus vero osculare manus, vellere brachium, pretere pedem. Ita ille.

4. Verùm communiter D.D. contrariam sententiam tenent, asserentes in rebus veneris non esse materiae paruitatem concedendam, quos ego alibi ad fatietatem

Sup. hoc latissime in quatuor precedentibus res. & in aliis earum annotationibus.

Sup. hoc secus in §. vlt. huius Res. & in aliis eius annot.

Alibi in Resolutionibus not. 1. huius Res.

tem adduxi, quibus nunc addo Remigium Noyden in *tract. confess. tract. 2. cap. 6. §. 2. num. 3.* vbi sic ait [En la materia de la sensualidad no se da paruidad de materia; y assi es pecado mortal qual quiera accion libidinosa; pongo por exemplo la de los besos y osculos, que aunque de su naturaleza no sean deshonestos, moralmente lo son, y se ordenan à torpeza, aunque falte la intencion ne passar adelante, como dotamente lo enseñan *Caet. 2. 2. quest. 154. artic. 1.* y es lastima que aya ayudo Autores, que han enseñado la contraria; porque muchos usando mal della suelen cometer muchos y graues pecados; y aunque segun su opinion perece dan modo como vn pecado mortal venga à ser venial con sus metafisicas, las quales quando bien sean assi especulatiuamente, todas son vnos impossibles morales, y es poca cordura, eseriuardo moralmente para casos morales, y que succeden práticamente, poner los metafisicos; y quando estos se pusiesen para mostrar el ingenio, ò otra razon, siempre à la postre se auian de dar por impossibles moralmente. Y o se de vna grauissima, y doctissima persona, que despues de auer seguido cinco, ò seis años estas opiniones, vino à confessar que eran tantos los zumbidos de la conciencia, que le obligaron à abrazar, y seguir la otra; y que todo à quel tiempo auia sido tanto la fuerza de la tentacion, y la bateria, de queno era pecado dar vn osculo à vna muger, que era casi imposible poderlo resistir.] Ita Remigius, ex quibus patet quantum in praxi sit detestanda opinio affirmatiua.

5. Sed quid sentiant aliqui Auctores de dicta opinione nunc videndum est; *Castrus Palau tom. 1. tract. 12. disput. secunda, punct. 10. numero quarto*, asserit, nullam habere probabilitatem. *Ioannes Henriquez in qq. select. sect. 8. questione octaua, numero 21.* ait, esse falsam; At plus addit *Magister Texeda Dominicanus in Controuer. Theolog. moral. tomo 1. lib. 2. tractat. 3. controu. 13. numero 66. fol. 163.* & dicit hanc opinionem esse omnino relegandam à sana doctrina, & *controu. 1. numero 11.* hæc scribit; Quare doctrinam nostram, ita veram iudico, vt oppositum iam sustineri non possit: quia *Clemens Octauus* felicitis recordationis, & *Paulus V.* condemnauerunt illam, & decreuerunt sententiam asserentem dari paruitatem materiae in rebus venereis, actumque venereum (si sit sufficienter deliberatus) posse vacare mortali culpa debere denuntiari Inquisitoribus fidei, & ideo omnino dicendum est contra præfatos Auctores, delectationem veneream, seu libidinofam captam ex oculis, aut amplexibus, seu impudicis tactibus etiam secluso ordine ad copulam, & pollutionis periculo, quamuis parua sit, esse mortalem culpam.

6. Vnde præfatus *Sancius in summa 2. to. lib. 5. cap. 6. numer. 12.* retractauit sententiam, & nunc conformis prædicto motui proprio (asserit ipse) & veritati, iudicat non reperiri paruitatem materiae in delectationibus venereis, quæ deliberatè capiuntur ex obiecto graui etiam secluso periculo pollutionis, & consensus in delectationem, & ideo quantumcumque modica fuerit delectatio, si ex obiecto mortali fuerit capta, erit semper mortalis. Ita *Texeda* quem forsitan postea pœnituit hæc scripsisse, nam omnia supradicta iacula contra *Sanchez* ab ipso emissa, vulnerant etiam *Arauyum* sui ordinis ornamentum. Et tandem *Pater Verricelli in qq. moral. tr. 4. quest. 17. numer. 3.* exarscit contra dictam sententiam, ait enim esse per principia intrinseca, quam extrinseca omnino improbabilem, falsam, temerariam, erroneam, periculofam, ac scandalofam, & fortè grauiori censura dignam, & postea per partes conatur probare omnes supradictas censuras; vnde in fine *num. 12.* sic ait;

Itaque opinionem asserentem dari paruitatem materiae in rebus venereis, tanquam temerariam, erroneam, periculofam, scandalofam, ac in fide suspensam à quorundam neotericorum libris expungendam censerem. Imò in publicè eam docentes, posse procedere fidei Inquisitores puto; nam *Paulus III.* in sua constitut. incip. *In Apostolice culmine specula*, quæ habetur post Directorium Inquisitorum, facultatem dedit inquisitoribus procedendi contra quocumque asserentes propositiones, periculofas, scandalofas, errores continentes, & alias Catholice fidei minus consonas, Christianæque pietati, ac bonis moribus inimicè conformes. Huiusmodi autem propositionum asserentes, non sunt cogendi ad abiterationem, sed ad renouandum publicè illas, & ad errorem suum detestandum, iuxta *extrauag. Vus electionis, de hæresibus, & aduertit Carena tract. de Sancto Officio part. 2. tit. 16. n. 22.* *Hucvscue Verricelli.*

7. Verùm ego tum ex molestia, quam profiter in scribendo, tum etiam simul propter reuerentiam, quam deo viris doctis, libenter me ablinco à censura opinionum, vt facio circa præsentem sententiam, ac illam remittendo ad quos spectat, solam assero me olim docuisse, & tunc iterum docere, non esse in rebus venereis profus concedendam paruitatem materiae; vnde præter Doctores, quos etiam me citato adduxit *Verricelli*, vbi supra hæc sententiam etiam me citato tenet *Doctus Ioseph Ianuarius de casibus reseruaris resolu. 56. numer. 5.* vbi sic ait: Tactus verò leuior, vt tangere manus feminæ, vel vellicare ipsam, vel digitum intorquere, vel pedem premere, vel brachium restringere, &c. habiti etiam ad captandum delectationem veneream inde surgentem, non esse materiam peccati mortalis putat *Sanchez l. cit. numer. 16.* ob leuitatem materiae; At oppositum sentio, cum talis delectatio, sit etiam ordinata à natura ad coitum, & consequenter, etsi delectatio parua, tamen continet totam malitiam, quæ secundum eundem *Sanchez* est ordinatio à natura ad coitum & consequenter mortale, & talis delectatio etsi parua, tamen spiritus ad coitum deseruitur commouet, cum delectatio cum tali commotione sit venerea. Vnde quamuis nihil placeat, quod oscula, & tactus non libidinosi sint ad summum peccata venialia, tamen omnino displicet opinio dicentium in oculis, & tactibus libidinosi dari paruitatem materiae; hoc enim factor, me non intelligere, quomodo materia cum adequata malitia peccati mortalis possit dici venialis, commotio enim spirituum deseruiunt ad generationem constituit peccatum mortale, & non quantitas spirituum; & etiam ordinatio delectationis ad generationem, & non ordinatio quantitas delectationis; Si enim quantitas spirituum constitueret peccatum mortale, quanta quantitas horum spirituum esset necessaria ad peccatum constituendum? quis enim vidit hanc determinationem à natura stabilitam? Tanto magis, quia videmus nonnullæ cum parua commotione spirituum ad pollutionem transcurrere, & è commercio alios cum maxima delectatione non pollui. Dicendum igitur est, quod delectatio commotionis spirituum deseruiunt ad generationem constituit peccatum mortale, & non quantitas commotionis. Et ideo omnino negamus paruitatem materiae in delectatione venerea. Ita *Ianuarius.*

8. Vide etiam me citato *Franciscum Briccium in Promptuario Confessario in part. 2. cap. 14.* & ne delectas omnino recognoscere sapientissimum, & amantissimum Patrem *Rodericum Arriaga in cur. Theolog. tom. 5. disp. 58. sect. 3. num. 43. cum seq.* vbi notat, quod dupliciter potest concipi hæc paruitas materiae. Primum

in delectatione morosa, & motibus carnis à se insurgentibus non procuratis à voluntate: ita tamen, ut eis sic insurgentibus liberè voluntas consentiat. Alio modo ut ipsa voluntas procuret deliberatè eos motus, aut delectationem, de qua disputamus, vtrum includat paruitatem materiae, & in hoc ultimo casu teneri firmiter non dari paruitatem materiae, quae excuset à mortali, in primo verò casu sic ait Arriaga num. 46. Alio modo potest ea paruitas materiae accipi, vt scilicet appetitus ipse per se ex aliquo casu excitet motus aliquos carnis leues, & tunc voluntas liberè eis delectetur, in hoc autem casu non desunt aliqui Auctores, qui iudicent tales consensus non esse mortales, eo quod in primis motus illi, non dicunt in se aliquam indecentiam grauem, neque inferunt damnum graue naturae rationali; periculum autem illius vltioris consensus, aut grauiorem motum excitandum nullum videtur esse: Cum enim supponamus ipsam appetitum non esse tunc magis motum, nec habere alias cogitationes naturales, per quas fortius exciteret, sanè ex eo quod voluntas liberè gaudeat de ea excitatione, non videtur se inducere in nouum periculum grauioris consensus; ideoque non videtur tunc villo modo peccare mortaliter. Et ita ego docui *tom. tertio*. Nihilominus tamen re melius considerata, accedente maximè admodum Reuerendissimi Patris nostri Generalis Vincentij Carafae mandato, ne vllus eam sententiam doceat, omninò dicendum est etiam tunc esse mortale eis consentire: quia si appetitus agnoscat voluntatem sibi positivè consentire, sumere inde vires potest, vt fortius insurgat: licet enim appetitus non tam insurgat, ex eo quod voluntas delectetur in ipsis moribus, quam ex cogitationibus, & propositionibus obiecti, aliisque naturalibus occurrentibus dispositionibus, & supponamus in eo casu non esse tales cogitationes hic & tunc potentes, nisi ad leues motus excitandos; nihilominus eo quod voluntas eis delectetur, nouum ignem videtur applicare, quo facit illos maiores. Ita Arriaga. Exterminetur igitur paruitas materiae in rebus venericis.

9. Et his prorsus reiciendam esse puto sententiam P. Hurtadi, *vbi supra*, est enim contra praxim sacri Tribunalis, & aperit viam fraudibus, ac praebet anam malis confessoris sollicitandi impunè, nam si femina illis leuibz tactibus consentit sollicitationi, haberet quidem intentum; si autem non consentiret liberè, confiteretur denuntiationem propter excusationem paruitatis materiae, quae datur in rebus venericis. Et ideo me citato refellit hanc sententiam Carena *tract. de offi. Inquis. par. 2. tract. 6. §. 6. n. 37.* & Bordon. *in sacro Tribunali c. 23. q. 2. n. 14.* tradit tactus manuum poenitentis sine vlla causa allicere ad sollicitationem, & ideo nouissime Philippus de Bictis Cappuccinus *in praxi causarum iudicium Regularium c. 3. tract. 11. q. 122. num. 37.* probat, ad denunciandum confessorium non excusare paruitatem materiae, vt premere manum, brachium, vel pedem poenitentis vellicare, vel digitos intorquere.

RESOL. XXII.

An Aduocatus teneatur de culpa leui? Ex part. 2. tr. 15. & Misc. i. Ref. 59.

§. 1. Affirmatiuè responderi Villalobos *in sum. 10. 2. tract. 10. diff. 1. numer. 10.* Ioan. Valer. *in differentiis vtriusque fori, ver. damnus, diff. 1. man. 7.* Ledesma *in sum. part. 2. tract. 8. c. 36. concl. 1.* Salon *in 2. 2. tom. 1. q. 71. a. 1. controu. vnica concl. 2.* Rebelle *part. 2. lib. 1. q. 10. num. 7.* Molina *tom. 3. tract. 2. disp. 730. num. 2.* Sayrus *in Clauis Regia, lib. 10. tract. 2. Tom. VIII.*

cap. 8. num. 11. Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 10. cap. 9. sect. 3. n. 90.* Nauar. *de restit. lib. 3. cap. 3. num. 3.* Bannez *in 2. 2. q. 71. art. 4. dub. 2. concl. 2.* & Ioan. de la Cruz *in direct. consil. part. 1. praec. 8. a. 5. dub. 19. concl. 3.* vbi sic asserit. Ex dictis patet, peccare mortalitèr Aduocatum paratum admittere plures causas, etiam iustas, cum exponat se periculo morali, committendi culpas leues; ob plura negotia. Ita ille.

2. Sed si hæc sententia esset tenenda, vè, vè Aduocatis, & ideo contrariam opinionem non minus probabilem esse existimo, tunc tenet, Lessius *lib. 2. cap. 7. dub. 7. num. 31. & 32.* Azor. *part. 3. lib. 13. cap. 29. dub. 5.* Malder. *in 2. 2. tract. 6. cap. 3. dub. 10.* Fernandez *in exam. Theol. mor. lib. 4. q. 44. num. 3.* Grassius *dec. part. 1. lib. 3. cap. 8. num. 4.* Nauar. *in man. cap. 25. num. 28.* Rodriguez *in sum. tom. 1. cap. 6. num. 6.* Ortiz *in sum. cap. 8. numer. 3.* Turrianus *tom. 2. in 2. 2. disp. 11. dub. 4. num. 4. & 5.* & alij. Dico igitur, neminem teneri in foro conscientiae ex culpa leui, vel leuissima in officio, sed solum ex graui; quia nemo tenetur in officio, vel altificio esse prudentior, & diligentior, quàm passim homines eiusdem conditionis esse solent, & ideo Aduocatus non tenetur esse diligentior, aut prudentior, quàm passim boni Aduocati esse solent. Vnde si contingat causam amittere, eo quod non praestitit, quod doctissimus, & diligentissimus praestitisset, tamen si bona fide praestitit, quod solent diligentes, & docti in similibus causis, non tenetur ad restitutionem. Ita Lessius *vbi supra*.

RESOL. XXIII.

An mandatarius non dolum tantum, & culpam latam, sed etiam leuem, & leuissimam prestare teneatur? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 34.

§. 1. Ad dolum, & latam culpam teneri existimat Duaren. *ad tit. ff. mandati, cap. 2.* Schixard *disp. 15. ad Insti. thes. 4. q. 1. Meier. in disp. ad lib. 17. Pandectar. tit. 1. thes. 2. num. 2.* & alij. Sed alij existimant ad leuem, & leuissimam teneri, id est, summam, & exactissimam diligentiam in mandato praestandam esse, indicat perspicue l. à procuratore 13. C. mandati. Vbi Imperatores Diocletianus, & Maximianus rescribunt, à procuratore dolum & omnem culpam, non etiam impronissum casum praestandum esse. Quod si igitur omnem culpam procurator, seu mandatarius prestare cogitur, sequitur vtrique, quod non solum latam, sed & leuem, leuissimamque culpam prestare teneatur. Omne enim qui dicit, nihil excludit, arg. l. omnia 7. ff. de rebus credit. si certi. per. cap. solita 6. circa finem. ibi, nihil excipient, &c. de maioritate, & obedienti can. si Romanorum 1. §. dicendo verò omnia, distinct. 19. Deinde eo ipso, quod Imperatores solum casum fortuitum, à mandatario non praestandum, excipiunt, satis aperte culpam leuissimam includere videntur, cum vnus exclusio, siue exceptio, sit alterius inclusio, & exceptio regulam confirmet in casibus non exceptis, argum. l. his verbis 120. ff. de legat. 3. l. quantum 12. §. denique Neratius 43. ibique Bartol. ff. de instrum. & instrum. legat. l. 1. & ibidem Decius num. 21. ff. de regul. iuris. Accedit textus in l. in re mandata 21. C. mandati. Vbi Constantinus Imperator ait, aliena negotia exacto officio geri debere, nec quicquam in eorum administratione neglectum; ac declinatam, culpa vacuum esse. Si itaque nihil in administratione negotiorum, à mandatario neglectum, culpa vacuum est, certè nec id, quod leuissima culpa neglectum, aut declinatam est, culpa vacuum erit. Idque praeterea euidenti ratione confirmatur; ideo enim procurator, siue mandatarius

Sup. hoc in duabus Ref. seqq. & in tom. 6. tr. 34. ne deferas legere ex Ref. 140 §. 2. ad medium à vers. asserentes, & vltimam ref. 141. & 142. & etiam 143. & ex Ref. 119 §. Nec obstat, & si placet per lege alias Ref. earum annotationum, & hic infra etiam doctrinam ref. 126. & 27. & quamuis sint ex aliis diuersis questionibus, tamen doctrina repletis, & facilius ex doctrina illorum dissoluerent omnes casum diff. potestis.